

Detta faktablad rör förslag i betänkandet *Handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet (SOU 2022:11)*

FÖRSLAG AV DEFINITION AV DÖVBLINDTOLKNING I NY LAG

Förbundet Sveriges Dövblinda arbetar för att förbättra livsvillkoren för personer med dövblindhet. Våra långsiktiga mål är att uppnå full delaktighet, jämlikhet, självständighet och självbestämmande för personer med dövblindhet på alla områden i samhället.

Sveriges åtagande

Sverige har formellt åtagit sig att följa Förenta Nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD). I denna konvention fastslås tydligt rätten till kommunikation för personer med dövblindhet, exempelvis i artiklarna 2, 9, 20, 21, 24 och 30.

Läs mer:

https://www.un.org/disabilities/documents/convention/crpd_swedish.pdf

Dövblindhet och dess utmaningar

Det finns uppskattningsvis cirka 2 000 personer under 65 år i Sverige som har dövblindhet, det vill säga någon form av kombinerad syn- och hörselnedsättning. Dövblindhet kan vara medfödd eller förvärvad senare i livet. Varje år föds cirka 6–8 personer som från födseln har en mycket svår kombinerad syn- och hörselnedsättning. Det innebär att cirka 400 personer har medfödd dövblindhet och att cirka 1 600 personer som är yngre än 65 år har förvärvad dövblindhet. Denna funktionsnedsättning utgör alltid ett hot mot mellanmänsklig kommunikation och interaktion. Bristande tillgång till information i alla former och svårigheter att kunna orientera sig fritt och självständigt är ytterligare konsekvenser som påverkar möjligheten för personer med dövblindhet att leva ett aktivt liv och känna delaktighet.

Förslag på ny lag om tolktjänst

I tolktjänstutredningens betänkande *Handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet (SOU 2022:11)* föreslås en ny lag om tolktjänst för att främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet. Det föreslås att det i den nya lagen ska finnas en bestämmelse som anger att tolktjänst för vardagstolkning så långt som möjligt ska utformas och genomföras i samråd med den enskilde.

Förslag kring definitionen av dövblindtolkning i ny lag

Utredningen anser att dövblindhet är en funktionsnedsättning som medför särskilda svårigheter och beskriver hur central och viktig dövblindtolkning är för personer med dövblindhet. Det anges att det råder samstämmighet kring de olika momenten som kan ingå i dövblindtolkning, närmare bestämt de tre momenten tolkning av vad som sägs, syntolkning och ledsagning. Vidare bedöms ledsagning vid dövblindtolkning avse kvalificerat stöd vid orientering, förflyttning och samtidig syntolkning och tolkning av vad som sägs.

Utredningen bedömer också att insatsen ledsagarservice inom ramen för lagarna LSS och SoL har ett delvis annat syfte än tolktjänsten, då ledsagarservice enligt dessa båda lagar syftar till att bryta den enskildes isolering och inte till att utgöra länken mellan den som har dövblindhet och omvärlden i anslutning till en tjänst av kommunikativ karaktär. Stödet vid förflyttning vid dövblindtolkning är dessutom kvalificerat genom att det innehåller momenten syntolkning och tolkning av vad som sägs. Syftet med ledsagning i anslutning till ett tolktillfälle för personer med dövblindhet är att skapa förutsättningar för kommunikation vid tolktillfället. Ledsagningen är på det sättet en nödvändig del av tolktillfället. Utredningen bedömer att viss ledsagning i anslutning till ett tolktillfälle är ett ändamålsenligt och relevant moment i den tolkmetod som personer med dövblindhet många gånger har behov av.

Så här ser Förbundet Sveriges Dövblinda på betänkandet avseende definitionen av dövblindtolkning i ny lag

Det är positivt med en ny lag som har möjlighet att tydliggöra och säkerställa en jämlik och ändamålsenlig tolktjänst. Likaså är det mer naturligt att se tolktjänst utifrån ett språk- och tillgänglighetsperspektiv i stället för ett hälso-, sjukvårds- och patientperspektiv. Vi ser vidare positivt på att utredningen tydligt uttrycker att den inte har något att invända emot den definition av dövblindtolkning som Förbundet Sveriges Dövblinda och stora delar av samhället använt i många år samt att utredningen betonar vikten av att momentet ledsagning vid dövblindtolkning avser kvalificerat stöd vid orientering, förflyttning och samtidig syntolkning och tolkning av vad som sägs. Det är även presenterat en värdefull analys som ger vägledning i att skilja på ledsagning som ett moment vid dövblindtolkning och ledsagarservice som erbjuds enligt lagarna LSS och SoL som har ett annat syfte och inte innehåller samma kvalificerade delar. Denna analys och vägledning borde kunna lösa en del av de gränsdragningsproblem som finns i regionerna samt olika hantering av frågan beroende på var i landet man bor.

Däremot ställer vi oss mycket frågande inför att utredningen, utan något samråd med oss, själva lagt till ordet "viss" i definitionen och i betänkandet föreslår skrivningen att "viss ledsagning i anslutning till tolktillfället" ingår i den nya lagen. Denna begränsning förklaras med att momentet ledsagning inte får vara det dominerande inslaget. Tolkningen av denna begränsning

exemplifieras med att om personen har ett möte på en timme så får momentet ledsagning maximalt utgöra en timme i anslutning. Denna begränsning är inte bara bristande i sin ändamålsenlighet och kan i vissa fall vara en tydlig försämring från idag, utan även en begränsning som skapar nya problem vid tillämpning. I praktiken skulle vid användning av det givna exemplet en person som använder sig av dövblindtolk ha endast ungefär 20 minuter på sig att ta sig från utgångsplatsen till ett möte och endast ungefär 20 minuter för att hinna till nästa plats, taget att man vill anlända några minuter före mötets start och exempelvis behöver uppsöka en toalett efter mötets avslutande. Denna typ av begränsning som utredningen utan någon större motivering eller konsekvensanalys föreslår är i stor motsägelse till det som utredningen grundligt redovisat är de särskilda förutsättningarna och svårigheterna för personer med dövblindhet. Att många av oss med dövblindhet idag lever i isolering då våra möjligheter till delaktighet och kommunikation är ytterst begränsade gör att detta ord "viss" är ett hot mot att bryta denna isolering. Vi menar att betänkandets huvudanalys och motiveringar kring att dövblindtolkning består av tre helt integrerade delmoment: språktolkning (tolkning av vad som sägs), syntolkning (tolkning av den visuella och auditiva informationen i omgivningen) samt ledsagning, är korrekta och just helt integrerade, vilket många gånger gör det ytterst svårt att säga vad som är det dominerande momentet. Att skapa nya begränsningar är varken befogat eller ändamålsenligt och därför bör det omotiverade ordet "viss" i anslutning till ledsagning som moment i dövblindtolkning i en framtida lagstiftning utgå.